

Multilateral skuldavskrivning – på vems villkor?

En normativ studie av Heavily Indebted Poor Countries-
initiativet

Abstract

This paper investigates and discusses the normative question of whether debt relief mechanisms should be conditional or not. The aim is to contribute to the overall normative discussion about how the international system should be organized. The object of analysis is the conditional Heavily Indebted Poor Countries-initiative (HIPC), which is a program for debt relief for the poorest and most indebted countries, created jointly by the World Bank and the IMF in 1996. Using the normative logic of Immanuel Kant and his categorical imperative and the normative values of equality and sovereignty, respectively, the paper shows that the suitability of conditions in debt relief mechanisms depends on which of the two values is prioritized. The results suggest that the HIPC-initiative largely follows the liberal, democratic value of equality while the value of sovereignty is neglected and not compatible with the program when it is in progress in an indebted low-income country. The question of how the international system should be organized can be approached depending on whether one thinks that this kind of conflict of values constitutes a problem or not.

Nyckelord: skuldavskrivning, Världsbanken, IMF, standardcivilisation, Rawls, suveränitet, jämlikhet, villkorlighet, normativ analys

Antal ord: 9855

Antal tecken: 68448

Innehållsförteckning

1 Inledning	2
1.1 Syfte och frågeställning	2
1.2 Avgränsningar	3
1.3 Material	4
1.4 Disposition	4
2 Två teoretiska källor till värden	5
2.1 Den realistiska utopin: folksamfundet	5
2.1.1 Normativt värde: jämlikhet	7
2.2 Standardcivilisationskritiken	8
2.2.1 Normativt värde: suveränitet	10
3 Normativ metod	12
3.1 Om värden och normativa logiker	12
3.1.1 Pliktetikens problem och möjligheter	14
4 HIPC-initiativet	15
4.1 Bakgrund: låginkomstländerns skuld kris	15
4.1.1 Varför är skuldavskrivning önskvärt?	16
4.2 HIPC-initiativet: process och formell villkorlighet	16
4.2.1 Villkoren i fattigdomsreduktionspappren	17
5 Bör HIPC-initiativet användas?	20
5.1 Pliktetisk givet att-analys	20
5.1.1 Med jämlikhet enligt Rawls som överordnat värde	20
5.1.2 Med suveränitet som överordnat värde	22
6 Slutsatser	26
7 Referenser	28

1 Inledning

Många av världens fattigaste länder har idag så stora utlandsskulder att de saknar möjlighet att kunna betala tillbaka på sina lån. För en stor del av dessa lån står finansiella institutioner såsom IMF och Världsbanken som långivare. Det finns många argument för att man ska skriva av de fattigaste ländernas skulder, bland annat att skulderna hindrar låginkomstländer att växa och utvecklas ekonomiskt, samt att utlåningsinstituterna har del i skulderna eftersom de vid utlåningstillfället var medvetna om de potentiella betalningssvårigheter som låntagarländerna skulle komma att få. Heavily Indebted Poor Countries- initiativet (HIPC) är ett program som grundades av Världsbanken och Internationella Valutafonden (IMF) under 1990-talet, och som syftar till skuldsanering för utvecklingsländer. Programmet följs av villkorlighet och ansökarländerna måste genomföra vissa reformer för att kunna delta och få hjälp med skuldsanering. Villkoren utgörs både av ekonomiskt liberaliserande åtgärder såsom privatiseringar, borttagande av handelshinder samt nedskuren offentlig sektor och politiska åtgärder som demokratisk utveckling (Birdsall – Deese 2004 s. 3ff, Chetu 2006 358f, Villaroman 2006 s. 16f, Harrison 2004 s.125ff, Världsbanken, IMF).

HIPC-initiativet ses av många som en fördelaktig inkomstomfördelande åtgärd som är bättre än traditionellt bistånd eftersom det har låga transaktionskostnader och hjälper till att bilda grund för långsiktig ekonomisk tillväxt för de allra fattigaste och mest skuldyngda länderna (Birdsall – Deese 2004 s. 3ff).

De finansiella institutionernas villkorade hjälp till låginkomstländer medför dock oundvikligen vissa frågor. Man kan hävda att skuldavskrivningar är en god sak och att reformer är nödvändiga för att fattiga länder ska kunna ta sig ur sin situation. Men man kan också argumentera för att skuldavskrivningar borde ske utan villkor och att de finansiella institutionernas inblandning i låginkomstländers inre angelägenheter kan ifrågasättas. Denna diskussion utgör utgångspunkten för min studie, som är av normativ karaktär.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att problematisera den politiska åtgärd som HIPC-initiativet innebär, utifrån två värden, suveränitet och jämlikhet, vars innebörd definieras senare. Jag har ambitionen att visa att det finns fler än ett svar på frågan om huruvida det villkorade HIPC-initiativet bör användas, och jag anser det därför lämpligt att använda den normativa metoden. Skuldavskrivning *per se* har ett

normativt värde som jag rent intuitivt hade svårt att ifrågasätta, en ståndpunkt som jag redogör för längre fram. När skuldavskrivningar är kopplade till krav på motprestationer blir min värdering dock en annan och jag finner det motiverat att undersöka initiativet närmare. Mitt syfte är också att bidra till kunskapen om utvecklingsåtgärder för låginkomstländer.

Min frågeställning är tvådelad och lyder:

Givet de normativa värdena jämlikhet och suveränitet, bör multilaterala skuldavskrivningar för låginkomstländer vara villkorliga?

Underfråga: *Bör HIPC-initiativet användas?*

Frågorna är relevanta i sig själva, eftersom de problematiserar en konkret politisk åtgärd som berör många människor och syftar till att ge låginkomstländer ekonomisk utveckling. Frågeställningen har en empirisk karaktär eftersom den problematiserar ett konkret politiskt skeende. Implicit i frågorna finns dessutom en bredare teoretisk ambition, som består i en problematisering av maktfördelningen mellan stater. Villkorlighet är ett begrepp som innefattar en särskild maktfördelning där den part som ställer upp villkor oundvikligen har mer makt än den part som ställs inför villkoren. Längre upp på abstraktionsstegen återfinns därför den principiellt intressanta frågan om hur det internationella politiska systemet är och bör vara organiserat och hur makten bör vara fördelad mellan stater.

Frågeställningen grundar sig på hypotesen att värdena suveränitet och jämlikhet i just detta fall ingår i en värdekonflikt. Denna konflikt kan kort förklaras som att när låginkomstländer deltar i HIPC-initiativet får de möjlighet till ökad ekonomisk tillväxt och därmed jämlikhet via å vis andra, rikare stater. Detta innebär dock även att andra länder och institutioner är med och bestämmer hur detta ska gå till.

1.2 Avgränsningar

Jag har valt att koncentrera min studie på ett specifikt program för skuldavskrivningar, HIPC-initiativet. Orsaken till avgränsningen är dels att detta är det första initiativ som behandlar multilaterala skuldavskrivningar, dels att det illustrerar just den problematik jag ämnar undersöka, nämligen det internationella samfundets hållning gentemot tredje världens länder samt den globala politiska ordningen. Jag har ingen ambition att problematisera skuldavskrivningar *per se*, utan uppsatsen utgår från den normativa hållningen att skuldavskrivningar i sig är något gott, rättvist och önskvärt. I ett avsnitt längre fram kommer jag kort att argumentera för detta ställningstagande.

En annan avgränsning värd att nämna är den som omgärdar de båda normativa värdena i min studie. Både suveränitet och jämlikhet är begrepp som diskuterats

extensivt inom det statsvetenskapliga forskningsfältet. Jag har dock valt att göra min egen definition av dessa värden utifrån mina två valda teorisamlingar och har ingen avsikt att problematisera dem ytterligare.

I studien kommer jag att utgå från att Världsbanken och IMF är institutioner som är starkt präglade av den marknadsliberala ekonomiska ideologin och som i praktiken styrs av demokratiska, liberala ekonomier, trots att medlemskapet är globalt (Rustomjee 2005 s. 10f, Vreeland 2007 s. 2, Rieffel 2003 s. 28f). När dessa finansiella aktörer verkar i ett låginkomstland så utgår jag från att de är externa aktörer. Jag kommer således inte att ytterligare problematisera den maktstruktur som finns inom dessa institutioner.

1.3 Material

Studien bygger på såväl empiriskt som teoretiskt material. Det empiriska avsnittet om HIPC-initiativet syftar till att ge en presentation av programmet och vad det i praktiken innebär. Denna information hämtas dels från IMF och Världsbankens dokumentation samt från reviderande texter om HIPC-initiativet. Jag är medveten om att de reviderande texterna uttrycker en särskild normativ inställning till HIPC-initiativet, och jag avser att göra en balanserad presentation där diskussionen om villkorliga skuldavskrivningars lämplighet kan anas. Det teoretiska materialet består av primärmaterial av John Rawls och den kritiska litteraturen om en standardcivilisation. Jag har själv tolkat detta material och vill enligt den epistemologiska relativismens logik flagga för att det kan finnas alternativa tolkningar av dessa texter.

1.4 Disposition

Uppsatsen inleds med en presentation av de relevanta teorierna och en utkristallisering av de normativa värden som jag avser att använda. Därefter följer en redogörelse för metodologiskt tillvägagångssätt, med tillhörande argumentation för den valda normativa logiken. Nästa steg är en empirisk redogörelse för vad HIPC-initiativet är och hur det fungerar. Sedan följer själva analysen där jag undersöker lämpligheten i att använda villkorade skuldavskrivningsåtgärder, givet mina två värden. Slutligen presenteras resultaten.

2 Två teoretiska källor till värden

Jag har valt att använda mig av två teorisamlingar om global politisk ordning för att kunna definiera innebörden av värdena suveränitet och jämlikhet, vilka är lämpliga att använda i studiet av HIPC-initiativet. Genom att först presentera teorierna och sedan se hur värdena kan definieras utifrån dessa avser jag att senare kunna genomföra min analys.

John Rawls publicerade 1999 sin teori om Folkens rätt, som framställer den liberala, demokratiska staten som den förebild kring vilken världens länder bör närma sig. Teorin innehåller en vision om ett folksamfund av stater, där inträdet är villkorligt, och där kriterier såsom respekt för mänskliga rättigheter och varje lands förmåga att förse sin befolkning med grundläggande materiella och politiska rättigheter utgör delar av de krav som folksamfundet ställer på sina medlemmar (Rawls 1999).

Den moderna teorin om en standardcivilisation företräds av bland andra Brett Bowden och Leonard Seabrooke och intar en kritisk position till det nuvarande internationella hierarkiska systemet. Den grundar sig på 1800-talets standardcivilisation där den europeiska, fria världen var överordnad icke-europeiska och mindre utvecklade stater i internationell rätt, och denna skeva maktfördelning ledde till den koloniala expansionismen. Bowden, Seabrooke m.fl. hävdar att trots att idén om en standardcivilisation försvann ur internationell rättspraxis i samband med andra världskrigets slut så finns systemet kvar, men i en annan, liberal, skepnad (Bowden 2009, Seabrooke 2006). I syfte att underlätta för förståelsen och koppla teorin till mitt forskningsobjekt så följer i avsnittet en grundlig redogörelse för teorin, dess ursprung och vad den innebär idag.

2.1 Den realistiska utopin: folksamfundet

I Folkens rätt från 1999 etablerar Rawls en rättviseteori som riktar sig till världssamhället. Ambitionen är att överföra principer för rättvisa i samhället från det enskilda till det globala samhället. Teorin består av en realistisk utopi och vissa principer för en folkens rätt som kan och bör vinna uppslutning i form av en världsomspännande överlappande konsensus. Huvudtanken är att ett internationellt folksamfund bör etableras, som innefattar alla de folk som i sina ömsesidiga relationer följer idealen och principerna i folkens rätt. De principer som är av relevans för denna studie innebär att 1) folken är fria och oavhängiga; 2) folken ska iaktta ingångna traktat och åtaganden; 3) folken är jämlika och

parter i de traktat de är bundna av; 4) folken ska iaktta icke-interventionsplikt; 6) folken ska respektera de mänskliga rättigheterna och 8) folken har skyldighet att bistå andra folk som lever under så ogynnsamma betingelser att det hindrar dem från att ha en rättvis eller anständig politisk eller social regim¹. (Rawls 1999 s. 49). Syftet med att etablera ett folksamfund är att skapa en fredlig federation och utplåna konflikter och humanitärt lidande i världen. Rawls teori bygger till stor del på antagandet om den demokratiska freden och Kants tankegångar i *Om den eviga freden från 1795* (Rawls 1999 s. 11f)

Världen består av ett hierarkiskt system med fem olika typer av folk: (1) *förnuftiga liberala folk*; (2) *anständiga folk* - vilket innebär icke-liberala folk vars grundinstitutioner uppfyller vissa angivna villkor som gäller politisk rättvisa - ; (3) *laglösa stater*; (4) *samhällen tyngda av ogynnsamma betingelser* och (5) *välvilliga envälden*. Förnuftiga liberala folk och anständiga folk kvalificerar sig till vad Rawls kallar välordnade regimtyper. Denna grupp har rätt till medlemskap i folksamfundet. De återstående folktyperna bildar gruppen "icke välordnade" folk. Vissa av de icke-välordnade folken uppfyller förvisso vissa krav, exempelvis erkännandet av grundläggande mänskliga rättigheter, men kvalificerar sig ändå inte till folksamfundet eftersom medlemmarna i dessa folksammanslutningar nekas en meningsfull roll i det politiska beslutsfattandet (Rawls 1999 s. 12f).

Den liberala demokratiska staten (folket) ses som den förebild kring vilken omvärlden bör närma sig. Liberala folk har tre grundegenskaper: ett rimligt rättvist konstitutionellt demokratiskt styre som tjänar folkets intressen, de är medborgare förenade av gemensamma sympatier och en de har en moralisk karaktär som präglas av rationalitet och förnuft (Rawls 1999 s. 36). Det rimliga, liberala demokratiska styret uppfyller vissa givna krav. Det ska finnas en viss skälig jämlikhet ifråga om medborgarnas möjligheter, i synnerhet utbildning. Ett annat krav är en anständig fördelning av inkomst och förmögenheter, tillräckligt för att medborgarna ska kunna dra nytta av sina grundrättigheter. Vidare ska styret garantera grundhälsovård åt alla medborgare samt finansiera val med allmänna medel och garantera tillgång till offentlig information om politiska frågor (1999 s. 64f). Dessa egenskaper gör den liberala demokratiska staten till förebild för länder i och utanför folksamfundet.

Det offentliga förnuftet utgör ett huvuddrag i Rawls idévärld. Det finns i varje medborgare och även hos de människor som inte är medlemmar i folksamfundet. Eftersom människor i grunden är lika till sin natur, så äger de även samma förnuftliga förutsättningar och förmåga att anamma idén om jämlika och fria folk. Människans natur ger helt enkelt förutsättningen för den universalistiska ambitionen att utvidga folksamfundet så att det omfattar samtliga världens länder (1999 s. 144). Jag tolkar detta som att alla folk har kapaciteten att ingå i det liberala och förnuftiga folksamfundet, förutsatt att fria institutioner upprättas.

---

¹ Övriga principer:

5) Folken har självförsvarsrätt men ingen rätt att föra krig av andra skäl än självförsvar.

7) Folken ska vid krigföring iaktta vissa bestämda restriktioner

(Rawls 1999 s. 49).

Till skillnad från i *En teori om rättvisa* från 1971 så tillämpar inte Rawls differensprincipen – dvs. tanken att sociala värden bör delas lika om inte en ojämn fördelning gynnar dem som har det sämst ställt - när han talar om folkens rätt. Han menar att det är orättvist ifall individen (folket) som inte anstränger sig får lika mycket som det folk som anstränger sig (1999 s. 138). En godtycklig fördelning av naturresurser är inte det som avgör om ett land blir rikt eller inte, det är snarare den politiska kulturen och samhällsmedlemmarnas medborgerliga dygder, som avgör länders nivå av välbefinnande. När olika länders tillväxtnivå skiljer sig åt så beror detta alltså inte främst på att de olika länderna har olika resurser. Detta kan tolkas så att ett land som följer en oklok politik och blir fattigt inte har rätt att vänta sig att ett annat land som följer en klok politik och blir rikt ovillkorligen ska avvara delar av sina ekonomiska resurser (Collste 2004). Det finns förvisso en biståndsplikt där de rika bör hjälpa de fattiga. Denna plikt är dock en s.k. övergångsprincip, en funktion som endast finns för att hjälpa tyngda samhällen att bli fullvärdiga medlemmar i folksamfundet (Rawls 1999 s. 139).

Ett centralt och i sammanhanget relevant moment i Folkens rätt är de liberala folkens förmåga att erbjuda andra folk skäliga villkor för politiskt och socialt samarbete. Denna aspekt kallar Rawls för reciprocitetskriteriet och innebär att de som föreslår samarbetsvillkor och hävdar att dessa villkor är de mest förnuftiga för ett skäligt samarbete, måste tro att det är åtminstone rimligt för andra att acceptera dessa villkor (Rawls 1999 s. 24). Villkoren kan etableras och förmedlas genom att välordade folk bygger upp nya institutioner som blir ett slags offentligt forum för deras gemensamma politik gentemot icke-välordnade folk. Dessa institutioner ska innehålla riktlinjer för skälighetsprinciper för fri handel och bistånd. De icke-välordnade folken kan pressas för att ändra sig, genom exempelvis ekonomiska sanktioner och restriktiv biståndspolitik (Rawls 1999 s. 111). Principen om icke-interventionsplikt kan i detta sammanhang framstå som något förvirrande. Hur kan man fastslå att inga länder bör intervensera i andra länder, samtidigt som de välordnade länderna får pressa de icke-välordnade till att ändra sig? Jag tolkar dock icke-interventionsplikten som rent militär och att Rawls skiljer mellan militära interventioner och själva folksamfundets utvidgning. Denna tolkning gör jag eftersom det uttalade långsiktiga målet med folkens rätt är att så småningom få alla folk att bli välordnade, respektera folkens rätt och bli fullvärdiga medlemmar i folksamfundet (Rawls 1999 s. 14).

Efter denna genomgång av relevanta delar av Folkens rätt är nästa steg att närmare beskriva värdet jämlikhet och vad detta innebär enligt Rawls.

2.1.1 Normativt värde: jämlikhet

Rawls teori om världssamfundet bygger på en villkorad logik som säger att länder måste uppvisa vissa egenskaper för att få vara med i samfundet av välordnade och anständiga folk. Rawls folksamfund värnar om flera olika värden, vilka tillskrivs det fria, demokratiska liberala folket. Exempel på dessa värden är frihet, rättvisa, ekonomisk utveckling, samarbete, deliberation och mänskliga rättigheter (se

avsnitt 2.1 ovan). Det värde som jag själv anser representerar teorin bäst är dock jämlikhet. Jag tolkar teorin som att det yttersta målet är en värld där alla länder är jämlika, men denna jämlikhet är till sin definition villkorad; de länder som inte uppfyller folksamfundets kriterier ska inte betraktas som jämlika de länder som kvalificerar sig. De ska snarare förändra sig tills de uppfyller dessa villkor för att nå folksamfundet och kan betraktas som jämlika de andra medlemmarna. Principerna om oavhängighet och frihet är ju begränsade till att gälla de länder som är medlemmar i folksamfundet (Rawls 1999 s. 48f, 111). Innebörden av jämlikhet enligt Rawls innebär således både en jämlikhet mellan individer i stater som innebär att de är fria och jämlika och har rätt till vissa grundläggande förnödenheter. Dessutom finns en övergripande, *konstitutionell* jämlikhet (min kursiv.) mellan stater där styrelseskick, ekonomi och politik är likartat organiserade, därför att detta är det mest förnuftiga sättet att driva politik. Det är även den modell som kan erbjuda befolkningen störst möjligheter. Jämlikheten som förknippas med det liberala demokratiska styret är universell även om den härstammar från väst, eftersom det är resultatet av ett offentligt förnuft och detta förnuft finns hos alla människor (Rawls 1999 s. 64f, 144). Jämlikheten kan enligt detta sätt att resonera mycket väl implementeras uppifrån, från internationella samarbetsorganisationer (Rawls 1999 s. 55f).

Efter denna redogörelse för Rawls folksamfund och innebörden av värdet jämlikhet följer här en presentation av standardcivilisationskritiken, en teori som kan sägas anta ett motsatt perspektiv.

2.2 Standardcivilisationskritiken

Under 1800-talet användes begreppet ”civilisation” inom internationell rätt för att skilja mellan civiliserade europeiska och ociviliserade icke-europeiska stater, i avsikt att avgöra huruvida en stat kunde beviljas medlemskap i ett internationellt statssamhälle. De länder som kvalificerade sig under civilisationskriteriet erkändes som suveräna stater och kunde därmed åtnjuta fördelarna av den internationella lagstiftningen. Åtskillnad gjordes mellan vad man benämnde ”civiliserade stater”, ”barbariska” och ”vildestater” och kriterierna för varje kategori baserades på ett lands förmåga till socialt samarbete och organisation. Enligt en evolutionär tanke utvecklades stater från vildestaten till den civiliserade staten via en period av barbarism (Bowden – Seabrooke 2006 s. 6f).

Den klassiska standardcivilisationen utgick från fem punkter när det gällde att statusbestämma stater. En civiliserad stat krävde 1) grundläggande institutioner för regering och byråkrati; 2) en organiserad kapacitet för självförsvar; 3) en publicerad lagtext och respekt för rättsregler 4) förmåga att respektera och fullfölja handelsavtal och utbyte av kapital och slutligen 5) erkännandet av internationella lagar och normer (Seabrooke 2006 s. 6). Många icke-europeiska stater var oförmögna att uppfylla dessa kriterier och underordnades de civiliserade staterna, och systemet banade väg för en storskalig europeisk civiliseringsmission

vilken resulterade i koloniseringen av tredje världen. Standardcivilisationen var resultatet av kombinationen av den universalistiska tilltron till den fria marknadens tämjande kraft och en mer exkluderande och konservativ uppfattning om den nödvändiga ojämlikheten mellan olika kulturer och raser (Best 2006 s.135).

I och med andra världskriget övergavs den formella standardcivilisationen. Denna vändning kan ses i ljuset av den totalitära aggression som utövats av stater och mellan stater som ansågs ingå i den civiliserade världen och som påvisade den uppenbara otidsenligheten i att lagligen skilja mellan civiliserade och ociviliserade stater. Användandet av kärnvapen och tredje världens allt mer hörsammade krav på självständighet var faktorer av stor vikt för kursändringen (Bowden 2006 s. 27).

Seabrooke, Bowden mfl hävdar att även om standardcivilisationen övergavs i internationell rätt under efterkrigstiden, så finns det i dag fortfarande en internationell standard som i praktiken tjänar samma syfte som sin föregångare. Standarden levde kvar under det kalla kriget och illustrerades då av syftet att bibehålla fred i Europa till varje pris samtidigt som man med våldsamma medel sökte inflytande i tredje världens länder. Ännu i dag är världen uppdelad enligt staters kapacitet för sociopolitiskt organisation eller regeringssystem och fortfarande enligt den västerländska mallen för det goda styrelseskicket. Idag är stater sällan kategoriserade som civiliserade eller ociviliserade, utan snarare som medborgarvänliga eller rovgiriga, utvecklade eller outvecklade, postmoderna, moderna eller förmoderna, legitima stater eller skurkstater och i det extrema, de goda eller de onda (Seabrooke 2006 s. 7). Världssystemet efter kalla kriget vittnar om att den liberala demokratitanken och de värden som denna associeras med, såsom mänskliga rättigheter och fria marknader, anses vara universella mål. Därmed är mänskliga rättigheter och demokrati kombinerade med politik som främjar global neoliberal ekonomisk utveckling den nya tidens standard. Den standard som länder idag måste närma sig innehåller följande karaktäristika:

(1) respekt för grundläggande civila och politiska rättigheter (2) respekt för vikten av det civila samhället i inhemsk och internationell politik ;(3) förpliktelse till det demokratiska styrelseskicket ; (4) förpliktelse till lag och rätt, både inrikes och utrikes ; (5) förpliktelse till den fria marknaden, frihandel och investeringar samt (6) hängivelse att använda teknologi och vetenskap för att lösa sociala, politiska och ekonomiska utmaningar (Fidler 2000 s. 409).

Denna standard eller idealtyp påminner mycket om de principer som Rawls beskriver som beståndsdelar i Folkens rätt (Rawls 1999 s. 11ff). Det är principer som är liberala till sin natur, både på ett renodlat politiskt och på ett ekonomiskt plan. Rawls använder aldrig ordet "civilisation" i sin teori, men kategoriseringen av "välordnade" folk och även principerna för Folkens rätt har många gemensamma nämnare med vad Bowden m.fl. kallar standardcivilisation. Det finns dock en avgörande skillnad mellan de två teoriernas normativa inställning till denna standard. Rawls framför tanken om den liberala statens universella räckvidd och anser att det offentliga förnuftet möjliggör för den demokratiska, liberala tanken att nå alla jordens hörn. Detta är också målet med världssamfundet (Rawls 1999 s. 24). Bowden m.fl. hävdar tvärtom att standardcivilisationen,

liksom sin klassiska föregångare, har skadliga konsekvenser. Att vara ett ociviliserat samhälle under lagen om standardcivilisationen innebär även att vara en icke-suverän stat, vilket medför en ökad sannolikhet för extern intervention (Bowden 2006 s. 19) Uppdelningen i olika grader av civilisation medför diskriminerande agerande: å ena sidan en privilegierad upphöjd status för de stater som anses uppfylla kraven och å andra sidan orättvisa, höga inträdeskrav för dem som anses stå utanför (Bowden 2002 s. 16f). På samma sätt som uppdelningen enligt den klassiska standarden ledde till kolonialism innebär den nuvarande standarden att de mindre civiliserade länderna idag blir föremål för illegitima interventioner av de liberala civiliserade staterna. Kategoriseringen framförs dessutom som en av de huvudsakliga orsakerna till varför marginaliserade stater förblir just marginaliserade, år efter år (ibid s. 16f). Om man ställer de två teorierna mot varandra så är det tydligt att det är just den uppdelning och gradering av stater som Rawls ägnar sig åt i Folkens rätt och antagandet om att jämlikhet enligt den liberala tanken är ett universellt värde, som Bowden, Fidler, Seabrooke m.fl. vänder sig emot.

När det kommer till den ekonomiska politiken pekar kritikerna på den konformism som råder i det politiska systemet. Betoningen på ekonomisk liberalism och hänvisningen till vetenskap och teknologi inom praktiskt taget alla områden har kommit att bli huvudfokus i den internationella ekonomiska politiken (Bowden 2006 s. 30). Den fria globala marknaden är ett av de centra kring vilket den nya standardcivilisationen kretsar och marknaden ses som en ”civiliserande mekanism” (Bowden, Seabrooke 2006 s. 3 ff). Finansiella institutioner såsom IMF och Världsbanken främjar denna utveckling och kräver anpassning till detta ideal för medlemskap. Funktionen beskrivs såsom: ’om stater önskar att attrahera handel och utländska investeringar eller lån, så måste de, för att bli fullvärdiga medlemmar av det moderna finansiella systemet, anpassa sig till den nya standarden i det internationella finansiella systemet’ (Bowden 2006 s. 31). Liberalisering av de finansiella marknaderna, fri handel och statsmaktens minskade inflytande i den nationella ekonomin är de beståndsdelar som utgör denna nya nationalekonomiska civilisationsstandard (Best 2006 s. 137). Syftet med dessa åtgärder är att skapa ett system som utländska investerare kan känna förtroende för och underlätta den finansiella integrationen mellan ”Väst och resten”, ett syfte som främst tjänar de rika ländernas intressen (Fidler 2000 s. 400 ff).

2.2.1 Normativt värde: suveränitet

Standardcivilisationskritiken menar att det finns en fara i den likriktade (jämlika om man så vill) politik som förs inom det internationella, västliga liberala samfundet. Man hävdar att den nuvarande standardcivilisationen är expansionistisk, precis som sin föregångare. Kritikernas idealtyp av det globala systemet är inte en värld där alla länder styrs på ett likartat sätt, utan en värld där länders politiska, sociala och historiska olikheter respekteras. Historiskt och i dagsläget har dessa olikheter inte respekterats, vilket har inneburit västerländsk

expansionism som ytterst endast syftar till att stärka det västerländska idealet (Fidler 2000 s 400ff). Precis som i Folkens rätt finns det här flera värden som skulle kunna vara aktuella att utgå från i en normativ analys. Frihet, rättvisa, ovillkorlig jämlikhet och deliberation är värden som ligger nära till hands. Jag har dock valt att utgå från värdet *suveränitet*. Orsaken är att detta värde, enligt min mening, på ett bra sätt illustrerar standardcivilisationens vision. Teorin vänder sig ju emot tanken att mindre utvecklade länder måste ”lyda” de utvecklade ländernas vilja: om länder misslyckas med att anpassa sig efter standarden blir de stämplade som icke-suveräna vilket banar väg för interventionistiska handlingar från standardcivilisationen. Man kan vända på resonemanget så att om den ovillkorliga suveräniteten hade respekterats, hade aldrig standardcivilisationen kunnat växa fram. Värdet och begreppet suveränitet är omdiskuterat och inte entydigt. Exempelvis definierar Nationalencyklopedin suveränitet som både extern och intern. Den externa suveräniteten betonar staters självständighet och oavhängighet i förhållande till andra stater. Den interna suveräniteten innebär staters oinskränkta maktmonopol inom det egna territoriet ([www.ne.se|a](http://www.ne.se/a)). I sammanhanget kan man lägga ytterligare ett kriterium till denna definition: suveränitet innebär frånvaro av tvång för stater att anpassa sig till den internationella standarden. Centralt i denna innebörd finns antagandet att länder är olika till konstitution, kultur och politisk administration och att partikularism snarare än universalism därför bör vara vägledande för det internationella samarbetet (Bowden 2009 s. 227f).

Sammanfattningsvis kan konstateras att de två teorisamlingarna innebär två olika sätt att se på den globala ordningen. Medan Rawls hävdar att det inom varje folk finns ett naturligt förnuft och att länder måste anpassa sig för att kunna dela den internationella makten anser Bowden mfl att det idag finns en imperialistisk standardcivilisation som består av den isomorfiska globala marknaden. Förenklat kan man konstatera att Rawls anser att ett överordnat statssamhälle med likartad politik är legitimerat medan standardcivilisationskritiken på ett fundamentalt plan vänder sig emot denna tanke.

Studiens nästa steg blir att redogöra för den normativa metoden, samt att argumentera för den valda normativa logiken, pliktetik.

3 Normativ metod

3.1 Om värden och normativa logiker

Den normativa analysen ägnar sig åt frågor som berör hur något *bör* vara snarare än hur något *är* eller *kan* vara (Badersten 2006 s. 7). Metoden tar sin utgångspunkt i normativa värden och förutsätter den vetenskapsteoretiska uppfattningen att värden finns och att man kan nå vetenskaplig kunskap om dem. Dessa värden talar om för oss vad som är gott eller ont, rätt eller orätt, önskvärt eller avskyvärt (ibid s. 22ff). Anledningen till att jag anser att den normativa metoden är mest lämplig för mitt syfte är att den gör det möjligt att ifrågasätta den politiska handling som villkorliga skuldavskrivningar utgör. Jag vill se hur kompatibelt programmet är med givna värden och därmed nå en mer långtgående insikt om vilka normer som finns inom det internationella samarbetet.

Ett viktigt moment i den normativa analysen är att tydligt definiera de värden som analysen utgår från. Anledningen till att jag hämtar mina värden från redan existerande teorier är att jag vill vara tydlig med mina begreppsdefinitioner och bidra till studiens intersubjektivitet. Värdena suveränitet och jämlikhet är mångtydiga begrepp och genom att sluta mig till en viss definition hoppas jag kunna bidra till högre precision i begreppsbildningen (Badersten 2006 s. 85).

Inom politiken råder det inte sällan konflikter mellan olika värden, man kan rentav säga att vad politik ytterst handlar om är att prioritera mellan olika, ofta oförenliga värden. I sin positiva uttolkning kan detta innebära att man måste välja mellan två goda ting som inte kan realiseras samtidigt (Badersten 2006 s. 29f). I denna studie består värdekonflikten mellan jämlikhet och suveränitet i att skuldtyngda låginkomstländer å ena sidan får möjlighet att betraktas som jämlika i enighet med Rawls Folksamfund om de förändrar sina institutioner. Å andra sidan innebär HIPC-initiativet att externa aktörer är med och bestämmer vilka dessa förändringar är och hur de ska genomföras, vilket kan tänkas påverka deras suveränitet negativt.

Jag har valt att använda mig av den normativa givet att-analysen. Metoden innebär att författaren problematiserar och jämför olika svar på bör-frågor genom att utgå från vissa på förhand bestämda normativa premisser. De olika svaren är resultatet av vilket värde och normativ logik som tillskrivs frågan (Badersten 2006 s. 44). Detta tillvägagångssätt passar min frågeställning och min ambition att visa att det kan finnas flera svar på frågan huruvida villkorade skuldavskrivningar bör förekomma, beroende på vilket värde man sätter främst. Genom att omväxlande ställa värdet suveränitet respektive jämlikhet som överordnat värde hoppas jag kunna skapa en intressant och hållbar diskussion om skuldavskrivningsprogrammet HIPC.

Inom den normativa metoden förekommer fyra olika argumentationslinjer, d.v.s. sätt att resonera i normativa frågor eller normativa logiker. Dessa är pliktetik, konsekvensetik, lämplighetslogik och kontraktualism. Pliktetiken eller deontologin, säger att vissa värden är okränkbara och alltid ska värnas, oavsett konsekvenserna. Enligt konsekvensetiken ska handlingar alltid bedömas utefter deras följder. Detta betyder att en handling som strider mot ett visst värde kan rättfärdigas om den resulterar i något som är i enighet med detta värde. Både pliktetiken och konsekvensetiken ger uttryck för en universell regeletik eller värderingsprincip som är giltig över tid och rum (Badersten 2006 s. 107f). De mer dynamiska och kontextuellt inriktade logikerna återfinns i lämplighetslogiken och kontraktualismen. Lämplighetslogiken anger att handlingar aldrig kan bedömas kategoriskt, utan man måste alltid se till omständigheterna. Om man ska värdera en handling eller ett skeende måste man göra noggranna avvägningar mellan olika aspekter, såsom vilka värden som ska prioriteras och vilka konsekvenser som anses önskvärda. Kontraktualismen, slutligen, hävdar att ett handlande kan rättfärdigas när den korresponderar med innehållet i ett kontrakt framförhandlat av och slutet mellan fria, förnuftiga och självständiga människor. Samhället kan betraktas som ett sådant kontrakt och det innehåller vissa principer som syftar till att bevaka människors skilda och gemensamma intressen (Badersten 2006 s. 119ff). Jag har valt att undersöka frågan utifrån pliktetiken. Jag ser två anledningar till detta metodologiska ställningstagande. Den första berör frågans universella karaktär. Frågan bottnar i problematiken om hur den globala ordningen bör vara konstruerad. Jag anser att denna fråga är kategorisk och inte kompatibel med de argument som kan föras utifrån lämplighetslogiken. Kontraktualismen anser jag vara olämplig eftersom den förbiser de människor som kan betraktas som ofria och osjälvständiga tillåter därmed inte den problematisering av maktstrukturer jag är ute efter. Detta ställningstagande lämnar mig med två möjliga ingångar: konsekvensetik och pliktetik. Jag har valt bort konsekvensetiken eftersom HIPC-initiativet är svårt att bedöma utefter följderna. Vad som har hänt med låginkomstländernas skuldkvoter efter programmet är oklart och det är därför svårt att se om det är en önskvärd politisk åtgärd efter vilka konsekvenser programmet fått (Harrison 2004 s. 127, Madakufamba 2001 123ff, Pettifor 2000 s. 138, Buirra 2003 s. 9ff). HIPC-initiativet kan dessutom sägas stödja sig på ett särskilt pliktetiskt normativt argument, nämligen att rikare länder ska bistå fattigare länder med expertis i finansiella och politiska frågor. Min ambition är helt enkelt att skapa en diskussion om vilka regler som ska gälla vid staters interagerande på den internationella arenan. Därför passar den pliktetiska logiken bäst. Anledningen till att jag väljer att endast använda en normativ logik när jag problematiserar HIPC-initiativet är att jag anser att pliktetiken uppfyller mitt syfte, att visa att det finns fler svar på frågan om huruvida HIPC-initiativet bör användas. Ytterligare en normativ logik skulle inte tillföra studien särskilt mycket.

3.1.1 Pliktetikens problem och möjligheter

Det finns flera inriktningar inom pliktetiken. Jag har dock valt att fokusera på Immanuel Kants kategoriska imperativ: ”Handla endast efter den maxim genom vilken du tillika kan vilja att den bleve allmän lag”. Imperativet gör gällande att vissa regler är tvingande och att handlingar som strider mot dessa regler per automatik är omoraliska (Badersten 2006 s. 109f). Problem inom detta perspektiv är bland annat att konflikter mellan olika värden lätt uppstår och att det är svårt att motivera varför just de valda reglerna (värdena) alltid ska värnas (Jfr bl.a. Tennesjö 2000 och Singer 2002). Jag ser två anledningar till att trots detta använda pliktetiken. För det första är en del av min ambition just att blottlägga den konflikt som kan tänkas finnas mellan värdena jämlikhet och suveränitet i samband med HIPC-initiativet. Värdekonflikten utgör således inte ett problem just i detta fall, snarare en förutsättning. För det andra är min mer långtgående teoretiska ambition att se och bedöma vilka regler som gäller när stater interagerar på ett globalt plan. Genom att undersöka vilket av de två värdena som verkar dominera inom ramarna för HIPC-initiativet hoppas jag kunna nå en insikt om detta. Jag ser helt enkelt en möjlighet att ”testa” vilka värden som är mest kompatibla med de villkorliga multilaterala skuldavskrivningarna, och då anser jag att pliktetiken uppfyller mitt syfte. Värdena hämtas från redan etablerade teorier vilket gör motivationen av att just dessa värden valts lite mindre problematiskt.

Efter denna genomgång av metodologiska val är nästa steg att närmare granska HIPC-initiativet och vad det i praktiken innebär.

4 HIPC-initiativet

4.1 Bakgrund: låginkomstländers skuldkris

Det råder delade meningar om vad som ligger bakom den skuldkris som många av de fattigaste länderna idag står inför. Vissa anser att låginkomstländers skuldkris kan spåras tillbaka till dåligt skötta statsfinanser under en lång tid i kombination med internationella ekonomiska kriser och interna oroligheter. Många låginkomstländer lånade extensivt under 1970- och 1980-talen, främst av Världsbanken, IMF och utländska stater. Oljekrisen under 1970-talet innebar att oljepriset steg och efterfrågan på fattiga länders exportvaror i de rikare länderna sjönk. Det anses att dessa utmaningar hade störst negativ påverkan på låginkomstländerna eftersom många av dem nyligen hade vunnit självständighet och därmed saknade en etablerad administration. De ekonomiska chockerna förvärrades sedan av dessa länders ekonomiska politik; budgetunderskotten var höga, priser var reglerade och infrastrukturen eftersatt (Perkins et al 2006 s. 580f, Mayr 2010 s. 19, Boote & Thugge 1997 s. 1ff). Även om åtgärder vidtogs för att förbättra den ekonomiska politiken förblev tillväxten mycket låg på grund av många länders ogynnsamma geografiska läge och HIV/AIDS-epidemin, som hindrar ländernas ekonomiska utveckling. Ett instabilt politiskt läge med inbördes konflikter och oroligheter framförs som ytterligare orsaker till låginkomstländernas svårigheter att betala sina skulder (Perkins et al 2006 s. 580f).

Denna (förenklade) förklaring till varför låginkomstländers skuldbörda blev ohållbar möts dock ofta av kritik. Internationella ekonomiska kriser, dåligt skötta statsfinanser och humanitära katastrofer såsom konfliktsituationer och spridning av HIV/AIDS kan förvisso sägas vara vissa orsaker till vissa länders svårigheter, men alla länder mötte inte dessa problem; alla länder hade olika och komplexa svårigheter, som resulterade i de galopperande skuldkvoterna. Många menar att varje lands problematik bakom deras respektive skuldsituation är unik och att skulden till skulden snarare ligger hos utlåningsinstituten. En av de starkast bidragande orsakerna är enligt dessa skribenter det faktum att skuldtungda länder använder sina pengar till att återbetala multilaterala lån (Pettifor 2006 s. 139, Birdsall – Deese 2004 s. 6, Villaroman 2009 s. 3).

Innan HIPC-initiativet presenteras är det lämpligt att motivera varför skuldavskrivningar *per se* är en önskvärd politisk handling.

4.1.1 Varför är skuldavskrivning önskvärt?

Det finns många argument för skuldavskrivning, men jag begränsar mig här till att redogöra för tre av dem. Ett första argument är rent humanitärt och innebär att skulderna för låginkomstländerna är så stora att de hindrar dessa länders utveckling och tillväxt. Skulderna bidrar till att regeringar inte kan göra ytterst nödvändiga investeringar i hälsovård, utbildning och infrastruktur (Sachs 2002 s. 265 ff).

För det andra ligger ansvaret delvis hos långivarna. De borde inte ha lånat ut så mycket till att börja med eftersom de borde insett att sannolikheten för att låginkomstländerna skulle kunna betala av på lånen var liten. Att erbjuda lån snarare än endast bidrag baserades på ett antagande om att tillväxt kunde nå relativt enkelt. Men för många länder gick tillväxttakten ner, skulderna växte och det enda sättet att finansiera lånen var genom att låna ännu mer (Perkins 2006 s. 583).

Ett tredje argument är att utlånare medvetet lånade ut till diktatoriska regeringar för att vinna deras politiska stöd, även när dessa diktatorer slösade bort och stal pengarna från befolkningen. När dessa diktatorer senare försvann var det medborgarna själva som fick stå för notan, vilket föranleder benämningen av dessa skulder som *illegitima* (Hanlon 2006 s. 218).

Efter denna korta argumentation för att skuldskrivningar *per se* är önskvärda, så följer nedan en närmare redogörelse för Heavily Indebted Poor Countries-initiativet.

4.2 HIPC-initiativet: process och formell villkorlighet

I slutet av 1980-talet och början av 1990-talet stod det klart för det internationella samfundet att många av världens låginkomstländer inte kunde betala av på sina utlandslån. Därför gick internationella långivare och de finansiella instituten Världsbanken och IMF samman år 1996 för att skapa ett nytt verktyg för hanteringen av multilaterala skulder, Heavily Indebted Poor Countries-initiativet (HIPC).

Syftet med HIPC-initiativet är, enligt IMF, att 'minska de allra mest skuldtunga ländernas skuldbörda till en hållbar nivå och se till att inget fattigt land möter en ohanterlig skuldbörda' (www.imf.org). En hanterlig skuldbörda innebär att kvoten mellan skulden och landets export inte överstiger 150 procent. Målet med programmet är att skriva av hela den skuld som betraktas som ohållbar, d.v.s. överstiger denna kvot. Mycket fokus ligger på att de resurser som frigörs i och med skuldavskrivningen av landet ifråga ska användas för fattigdomsreducerande åtgärder (www.worldbank.org).

Programmet utgörs av en tvåstegsprocess. Det första steget är att ansökarlandet ska komma till *beslutspunkten*, vilket innebär att landet antas till

programmet och får HIPC-status. För att nå beslutspunkten krävs att fyra villkor uppfylls. Det första villkoret är att landet uppfyller kriterierna för att låna från Världsbankens International Development Agency (IDA) och IMF:s Extended Credit Facility, som erbjuder räntefria lån till världens fattigaste länder. Det andra villkoret innebär att landet har en ohållbar skuldbörda enligt kriteriet ovan och att landet inte lyckats minska sin skuldbörda genom traditionella skuldelättnadsmekanismer². Vidare ska landet uppvisa goda resultat från tidigare reformer inom ramarna för tidigare program inom IMF och Världsbanken. Detta krav fyller en signalerande funktion, som visar utlånare att landet har åtagit sig att förändra sin ekonomiska struktur och verkligen satsar på att ta sig ur sin skuldsituation (Helleiner 2000 s. 90f). Kravet är också avgörande för länders förmåga att i framtiden kunna attrahera utländskt kapital (Woods 2006 s. 70). Slutligen ska ansökarlandet ha etablerat ett så kallat fattigdomsreduktionspapper – Poverty Reduction Strategy Paper, PRSP – som innehåller reformer och en tydlig strategi för hur landet ska kunna minska sin fattigdomsnivå. När landet har nått beslutsnivån så skriver Världsbanken och IMF av skuldavbetalningarna allt eftersom de förfaller. Den totala skuldbördan kvarstår emellertid (www.imf.org|b).

Det andra steget som länderna måste nå för att få skuldavskrivning enligt HIPC-initiativet kallas *avslutspunkten*. När länderna har kommit till denna punkt skrivs den ohållbara skuldbördan av. För att nå beslutspunkten krävs att landet uppfyller ytterligare tre villkor. Det första innebär att landet måste uppvisa ytterligare goda resultat från tidigare program inom IMF och Världsbanken. Vidare måste landet ha implementerat de reformer som etablerats i fattigdomsreduktionspappret. Slutligen måste landet uppvisa resultat och implementering av sitt PRSP under minst ett års tid (www.imf.org|c).

Efter denna översikt följer en närmare redogörelse för vad ett fattigdomsreduktionspapper med tillhörande reformer brukar innebära.

4.2.1 Villkoren i fattigdomsreduktionspappren

Ett fattigdomsreduktionspapper krävs, som tidigare nämnts, för att landet ska komma till beslutspunkten och är också avgörande för länders avancemang inom programmet. De strategier som brukar ingå i ett ”accepterat” PRSP och därmed de krav som de finansiella institutionerna ställer på ansökarländerna innebär:

- Mänsklig utveckling: landet ska öka tillgången till grundläggande sjukvård, utbildning och rent dricksvatten.
- Ekonomisk infrastruktur: el och vägnät ska utvecklas. Kommunikation och ny teknologi ska främjas.

---

² Traditionella skuldelättnadsmekanismer utgörs av Parisklubbens bestämmelser för bilateral skuldavskrivning. Se vidare www.imf.org och www.worldbank.org.

- Institutioners kvalitet och effektivitet (Good Governance), demokrati och decentralisering ska främjas, statliga institutioner ska förbättras och effektiviseras, centraladministrationen ska moderniseras och byråkratin förenklas. Bland dessa åtgärder återfinns bekämpning av korruption och förstärkning av rättssäkerheten.
- Utveckling och utbyggnad av den privata sektorn: landet ska skapa en miljö där den privata sektorn kan expandera och attrahera utländska investeringar. Detta inkluderar borttagande av konkurrenshinder samt förstärkning och förändring av de juridiska lagreglerna.
- Makroekonomi: reformeringar inom växelkurssystem, penningpolitik och skattesystem som syftar till att hålla inflationen låg och den offentliga konsumtionen nere. Den finansiella marknaden ska expanderas och internationell handel och konkurrens ska främjas.
(Chetu 2006 s. 358f, Villaroman 2009 s. 16f)

Ett PRSP innehåller således en kombination av strikt ekonomiska och strikt politiska krav. Medan många hävdar att de rent politiska kraven på god demokratisk utveckling är en förutsättning för att länder ska kunna nå de ekonomiska målen (Hopkinson 1989 s. 13, Asiedu 2003 s. 623), anser andra att dessa är irrelevanta och att demokratisk och ekonomisk utveckling är två skilda ting som bör behandlas olika (Buiru 2003 s. 20ff, Seabrooke 2007 s. 264f). En punkt på denna lista möter särskild kritik, den om god demokratisk utveckling eller good governance. Detta är ett begrepp som är omtvistat och många anser det orätt att försöka implementera en policy vars betydelse inte ens det internationella samfundet kan enas om (Nanda 2006 s. 275f)

HIPC-initiativet sätter fokus på att ansökarlandet självt ska ”äga” sin strategi för fattigdomsbekämpning. Detta illustreras av den första av de fem principer³ som ska gälla vid utformandet av ett PRSP, nämligen den om att strategin ska drivas och initieras av ansökarlandet självt (Hermele 2005 s. 7). IMF och Världsbanken ska också enas med ansökarlandets regeringar om en mer öppen dialog med det civila samhället (Kamruzzaman 2009 s. 62). Varje lands PRSP utvärderas och ratificeras dock av Världsbanken och IMF:s så kallade Joint Staff Assessment (JSA) – grupp. Ett godkänt PRSP är förutsättningen för att länderna ska beviljas HIPC-status (Harrison 2004 s. 127). Detta innebär att trots att länderna själva utformar sina strategier för fattigdomsbekämpning så fattas beslutet om vilka länder som ska komma till den första nivån i programmet, samt hur länderna ska kunna avancera, av Världsbanken och IMF.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att Världsbanken och IMF, i egenskap av externa aktörer i de låginkomstländer där de verkar, ställer explicita krav på förändringar för att ansökarländerna ska accepteras som kandidater och

---

³ De övriga principerna betonar vikten av att strategin ska se till effekterna på fattigdomen i landet, att strategin ska vara långsiktig, att den ska se till fattigdomens många dimensioner och inte endast ekonomisk tillväxt samt att det ska vara en dynamisk process som inbegriper flera partners, såväl biståndsgivare som nationella folkrörelser (Hermele 2005 s. 7).

komma vidare i HIPC-programmet. Nästa steg är att undersöka huruvida detta är att betrakta som rätt eller orätt, givet de två värdena jämlikhet och suveränitet.

5 Bör HIPC-initiativet användas?

5.1 Pliktetisk givet att-analys

I detta avsnitt ämnar jag genomföra min analys. Argumentationen utgörs av den debatt som kringgärdar HIPC-initiativet och av mina egna tolkningar av teorierna och skuldavskrivningsprogrammet. Den bygger på de två värdena suveränitet och jämlikhet, två värden som i sammanhanget befinner sig i en värdekonflikt. De två värdena är två goda ting som inte kan realiseras samtidigt. Analysen utgår, som tidigare nämnts, från den pliktetiska normativa logiken. Detta innebär att en handling eller ett skeende endast kan bedömas utefter hur väl den korresponderar med vissa givna regler. I detta fall innebär reglerna både att man ska värna det normativa värdet jämlikhet och värdet suveränitet. Den handling som testas med hjälp av de två värdena är det villkorade HIPC-initiativet. Om programmets innehåll är kompatibelt med det prioriterade värdet, är det önskvärt och bör användas. Om det däremot strider mot det prioriterade värdet, bör det inte användas.

Analysen består av två delar. Inledningsvis diskuteras HIPC-initiativets villkorlighet på ett generellt plan. Syftet med detta är att skapa en diskussion om när villkorat samarbete kan vara berättigat i enighet med de två värdena. Därpå granskas initiativets villkor mer ingående, i avsikt att underbygga argumentationen ytterligare.

5.1.1 Med jämlikhet enligt Rawls som överordnat värde

Villkorat samarbete är, som tidigare nämnts, en grundsten i Rawls folksamfund. Argumentationen för att HIPC-initiativets villkorade natur kan rättfärdigas på ett rent generellt plan av Rawls jämlikhetslogik ser ut som följer: De välordade folken har en biståndsplikt gentemot icke-välordade folk 'som lever under så ogynnsamma betingelser att det hindrar dem från att ha en rättvis eller anständig politisk eller social regim' (Rawls 1999 s. 49). I detta fall är det den ohållbara skuldbördan som utgör de ogynnsamma betingelserna och som leder till fattigdom och underutveckling och hindrar människor från att ha en anständig social regim, dvs. en regim där ekonomisk tillväxt möjliggör nödvändiga investeringar i hälsovård, utbildning och infrastruktur. De västliga staterna är de välordade folken, ansökarländerna till HIPC-initiativet är de icke-välordade, och nedskrivning av en ohållbar skuldbörda till en hållbar nivå kan tänkas innebära en typ av bistånd, eftersom skuldavskrivningen frigör monetära resurser. Vidare kan

de välordade folken, genom sina samarbetsorganisationer där politik gentemot icke-välordnade folk bedrivs, ställa villkor som uppfyller reciprocitetsprincipen. Detta innebär, som tidigare nämnts, att folk inom folksamfundet ska erbjuda villkor för samarbete för folk utanför samfundet som de anser att dessa länder rimligen skulle kunna acceptera (Rawls 1999 s. 24). Världsbanken och IMF kan ses som två sådana samarbetsorganisationer. Med tanke på den liberala, demokratiska inriktningen i de länder som är tongivande inom dessa institutioner så kan det hävdas att reciprocitetskriteriet är uppfyllt; det ter sig uppenbart att de liberala ekonomierna som i praktiken styr de internationella finansiella institutionerna själva anser att villkoren är skäliga. Rawls syn på inkomstomfördelning dvs antagandet om att ett land som följer en oklok politik och blir fattigt inte kan räkna med ekonomisk hjälp från ett land som följer en klok politik och blir rikt, innebär att krav på motprestation är möjliga och rimliga (Rawls 1999 s. 138). Det är folkens medborgerliga dygd och den politiska kulturen i ett land som avgör huruvida ett land är rikt eller fattigt och tack vare det globala offentliga förnuftet är det möjligt för människor att förändra sina institutioner till att bli mer demokratiska och effektiva (ibid). Förändringar som föreslås inom ramarna för HIPC-initiativet och som syftar till att förändra ansökningsländernas institutioner är således på ett generellt plan både nödvändiga och möjliga. Enligt Rawls syn på jämlikhet, den konstitutionella, är det därmed helt enligt reglerna att den liberala västvärlden ställer upp villkor för tredje världens länder, som i HIPC-initiativet. Biståndsplikten, reciprocitetskriteriet och synen på global inkomstomfördelning samverkar till detta ställningstagande.

Villkorligheten enligt Rawls är enkelriktad. Det är endast de välordnade staterna som kan ställa upp villkor för de icke-välordnade staterna, inte tvärtom. Detta följer hela logiken om folksamfundet som går ut på att alla världens stater en gång ska upptas i folksamfundet. Eftersom det demokratiska liberala styret står som förebild finns det ingen problematik i att villkoren ställs endast från ett håll. Maktstrukturer ägnas därmed ingen särskild uppmärksamhet, och det är uppenbart att länder som vill komma in i folksamfundet måste underordna sig villkor från de stater som redan är medlemmar.

Om man sedan ser närmare på de villkor som ingår i HIPC-programmet så kan man se att de korresponderar väl med Rawls vision om det internationella folksamfundet. En av de fundamentala plikterna hos en medlemsstat är att förse sin befolkning med grundläggande förnödenheter såsom utbildning och sjukvård. I ett acceptabelt fattigdomsreduktionspapper i HIPC-programmet och vad som avgör om ett land slutligen får sin ohållbara skuld avskriven återfinns just dessa villkor. Under kategorin *Mänsklig utveckling* fastställs att sjukvård och utbildning ska distribueras till alla människor i landet (Chetu 2006 s. 358f, Villaroman 2009 s. 16f). En annan plikt som måste fullgöras för att en stat ska kunna bli medlem i världssamfundet är att befolkningen har grundläggande politiska rättigheter såsom allmän rösträtt (Rawls 1999 s. 64f). I ett fattigdomsreduktionspapper finns denna funktion under kategorin *Demokratisk utveckling* eller *Good governance* där vikten av goda demokratiska och administrativa institutioner betonas (Chetu 2006 s. 358f, Villaroman 2009 s. 16f). Detta korresponderar väl med Rawls krav på fria och jämlika institutioner och antagandet att alla länder, om de bara vill, kan

förändra sina institutioner. Jämlikheten hos Rawls innebär också att interaktionen mellan staterna inom världssamfundet ska vara friktionsfri och att den fria marknaden ska främjas (Rawls 1999 s. 111). De villkor som berör den ekonomiska sektorn inom HIPC-initiativet har samma funktion. Länder ska, som tidigare nämnts, förändra sin ekonomiska miljö genom att ta bort konkurrenshinder samt förbättra den ekonomiska infrastrukturen. Syftet med detta är bland annat att underlätta för utländska investeringar och internationell ekonomisk integration (Chetu 2006 s. 358f, Villaroman 2009 s. 16f).

Om man resonerar utifrån Rawls jämlikhetstanke och perspektivet att denna konstitutionella jämlikhet alltid ska värnas utgör HIPC-initiativet ett önskvärt och förstärkande verktyg. Programmet innebär att länder förändrar sina institutioner utifrån en given mall som etableras av de välordnade länderna. Villkoren kan läsas som en tolkning av de krav som Rawls ställer upp i Folkens rätt och innebär att folksamfundet fullgör sina plikter gentemot icke-välordnade stater. Det är folksamfundets plikt att arbeta för att icke-välordnade stater förändrar sig genom att utöva påtryckningar på de icke-välordnade staterna. Det faktum att villkoren är likriktade utgör inget problem, eftersom själva målet med förändringarna är att alla länder ska etablera en likriktad politisk struktur och bli medlemmar i det internationella folksamfundet (Rawls 1999 s. 24, 111f).

Världsbanken och IMF kan således ses som två av de samarbetsorganisationer som Rawls anser ska verka för att sprida idén om det förnuftiga folksamfundet där ekonomi och politik utformas på likartade sätt. De kan sägas utgöra två forum för de välordnade staternas gemensamma utrikespolitik. Vid en jämförelse mellan HIPC-initiativet och Rawls vision om det utopiska folksamfundet kan man således se att initiativet bör användas och att skuldavskrivningar bör vara villkorliga.

Nästa steg i analysen är att skifta värde och jämföra HIPC-initiativet och dess innehåll med värdet suveränitet enligt standardcivilisationskritiken.

5.1.2 Med suveränitet som överordnat värde

Det är svårt att se att det inte skulle finnas utrymme för villkorat samarbete även om man utgår från värdet suveränitet enligt standardcivilisationskritiken. Huvudsaken är att villkorligheten inte strider mot värdet suveränitet, dvs. inte inbegriper tvång att inrätta sig i den globala marknadscivilisationen. Villkorlighet kan identifieras som tvång i det fall den ena parten upplever att kostnaderna för att inte acceptera villkorligheten är så stora att man inte anser sig ha något annat val än att acceptera villkoren, trots att de innebär att man gör något man inte annars skulle göra (Buirea 2003 s. 5). Man kan argumentera för att HIPC-initiativet i sig inte är tvingande eftersom länder själva söker sig till programmet för att få hjälp. Staterna är inte tvingade att i ett initialt skede söka ekonomisk hjälp av Världsbanken och IMF. Om ett land känner att dess suveränitet är hotad av de villkor som ställs kan landet dra sig ur hela processen (Head 2005 s. 75). Det är dock viktigt att titta närmare på den maktrelation som i denna situation finns mellan de två parterna. Det land som söker sig till HIPC-initiativet har per

definition en ohållbar skuldbörda. Dessutom är ett av kraven för inträde att de redan har förbrukat de andra möjligheter som finns för att få skuldavskrivning. Detta innebär att endast ett alternativ återstår. Dessutom är ansökarländerna i behov av den godkännande funktion som programmet kan sägas utgöra. Deltagande i program inom de finansiella institutionerna signalerar att landet är på god väg att etablera sunda ekonomiska förhållanden. Programmen spelar en avgörande och signalerande roll för länders förmåga att i framtiden kunna attrahera utländskt kapital, vilket ytterligare visar ansökningsländernas behov av godkännande från Världsbanken och IMF (Woods 2006 s. 70). Ländernas trängda läge och förbrukade möjligheter gör att de sällan har friheten att välja eller välja bort att följa de krav som ställs (Best 2006 s. 143). Maktrelationen är således asymmetrisk, eftersom kostnaden för ansökningsländernas val att inte acceptera villkoren är så mycket högre jämfört med att acceptera dem. Världsbanken och IMF befinner sig i ett förhandlingsläge där de kan föreslå villkor som de vet att landet kommer att gå med på (Villaroman 2009 s. 9ff). Enligt detta sätt att resonera är villkorligheten tvingande, och detta strider mot det prioriterade värdet suveränitet.

Enligt min definition av värdet så innebär begreppet suveränitet att länder ska vara befriade från tvång att anpassa sig till den internationella standardcivilisationen. Efter att ha argumenterat för att villkoren kan ses som tvång på grund av den asymmetriska maktfördelningen är det därför lämpligt att undersöka om HIPC-initiativets villkor är att betrakta som en del av en global standardcivilisation.

Den globala standardcivilisationen ställer upp vissa villkor som stater måste uppfylla för att räknas som suveräna på den internationella globaliserade marknaden. Bland dessa kvaliteter återfinns förpliktelse till den globala marknaden, investeringar och internationell handel, samt förpliktelse till det demokratiska styrelseskicket (Fidler 2000 s. 409). Som tidigare nämnts är det just dessa krav som HIPC-initiativet ställer på ansökarländerna. Liberalisering av handel, privatisering av tillgångar, utveckling av de finansiella marknaderna och demokratisk utveckling är konkreta villkor som uttrycks i ett accepterat fattigdomsreduktionspapper (Chetu 2006 s. 358f, Villaroman 2009 s. 16). Det är visserligen svårt att kritisera att Världsbanken och IMF kräver att låginkomstländer ska främja mänsklig utveckling med åtgärder som ökad tillgång till sjukvård och utbildning och en sänkt fattigdomsnivå. Kraven på reformer inom ekonomisk infrastruktur, expansion av den privata sektorn och en minskad offentlig sektor och förstärkning av funktioner som kan underlätta internationell handel visar dock att programmet utgår från det specifika antagandet att det endast är den marknadsliberala modellen och den integrerade internationella marknaden som har möjlighet att förse en befolkning med dessa förnödenheter, samt att denna modell är universell. Från det standardcivilisationskritiska perspektivet kan dessa reformer ses som kriterier för den marknadsliberala standarden och man kan därmed rubricera HIPC-initiativet som en integrerad del i denna standard. De liberaliserande åtgärderna gör låginkomstländer mer tillgängliga för utomstående länder, och den omedelbara följdfrågan blir då: För vem finns villkoren till? Har de ett annat syfte än att hjälpa fattiga och skuldtyngda länder, kanske rentav att

öppna upp nya marknader för den ekonomiskt starka västvärlden? Enligt standardcivilisationskritiken finns antagandet om att den västerländska ekonomiska expansionen har det långtgående syftet att underlätta för integrationen mellan ”väst och resten” och att liberaliseringarna främst gynnar västvärldens handelsvillkor (Fidler 2000 s. 400 ff). Om man utgår från detta perspektiv så kan HIPC-initiativets lämplighet ifrågasättas.

Att HIPC-initiativet kan betraktas som just *standardiserat* illustreras av det faktum att det innebär likartade reformer och åtgärder för alla länder, från inledningsskedet och kravet på ohållbar skuldbörda till avslutspunkten där kraven är av reformistisk natur. Ett exempel på detta är villkoret för inträde som innebär att ansökarlandet har en ohållbar skuldbörda och denna fastställas till över 150 procent av kvoten skuld/export. Ett land vars skuld överstiger kvoten kan mycket väl ha bättre förutsättningar att hantera sin skuld än ett land som har en mindre skuld och därmed inte tillåts vara med i programmet (Perkins et al 2006 s. 585). Urvalsprocessen är således diskriminerande och tar inte hänsyn till de olikheter som skiljer de skuldyngda länderna åt. Denna likriktning illustrerar att IMF och Världsbanken anser att det finns *en* samlad orsak till skuldproblematiken och att det till denna problematik finns *en* given lösning. Detta visar att initiativet är standardiserat och strider mot värdet suveränitet enligt standardcivilisationskritiken, som ifrågasätter att alla länder ska utvecklas åt samma håll och på samma sätt (Bowden 2009 s. 77).

HIPC-initiativets innehåll strider således mot värdet suveränitet på två sätt. När låginkomstländer inte kan uppvisa de marknadsliberala kvaliteter som ingår i den globala standardcivilisationen, betraktas de av IMF och Världsbanken inte längre som suveräna på den internationella arenan. Detta kan ses som en kränkning av den externa suveräniteten, dvs. oavhängigheten i förhållande till andra stater i världen. Det andra sättet som initiativet verkar kränkande mot suveränitetsprincipen är när reformerna implementeras. I praktiken är det då en extern politisk agenda som implementeras i länderna, även om ansökarländerna ska vara med och utforma processen. Detta strider mot det interna suveränitetsvärdet som säger att länder har maktmonopol på det egna territoriet, dvs. rätt att bestämma över sina inre angelägenheter.

Enligt det prioriterade värdet suveränitet kan processen inom HIPC-initiativet ses som något av en paradox. Samtidigt som Världsbanken och IMF förespråkar en förstärkning av de demokratiska värdena i ett ansökarland (punkten good governance och demokratisk utveckling i reformlistan) innebär kraven på reformer inom landets administration en underminering av just dessa värden. I samma stund som ett land förbinder sig att genomföra de reformer som förs fram inom initiativet fråntas landets medborgare rätten att själva bestämma över sin politik och sina inre angelägenheter. När demokrati implementeras uppifrån är det per definition inte längre demokrati. Risken med att IMF och Världsbanken ser god demokratisk utveckling som ett krav snarare än ett mål och därmed är selektiva i sin hjälp till låginkomstländer är dessutom att de länder som inte lyckas etablera goda demokratiska institutioner faller bort och fastnar i en situation av både fattigdom och auktoritärt styre, som de har dåliga förutsättningar att ta sig ur. Är det de finansiella institutionernas uppgift att ytterligare belasta människor i de

minst utvecklade länderna, som redan måste bära bördan av att leva under olämpliga auktoritära regimer, genom att endast ge hjälp till länder med god demokratisk utveckling? Man kan dessutom ifrågasätta lämpligheten i att externa aktörer försöker implementera good governance när inte ens det internationella samfundet kan nå konsensus om vad detta begrepp egentligen innebär.

Detta resonemang leder mig till konstaterandet att, om man utgår från regeln att länders suveränitet alltid bör värnas, HIPC-initiativet inte bör användas. Det inkräktar på ett lands suveränitet både på ett extern och ett internt plan och tar inte hänsyn till ländernas olikheter vid utformandet av villkor. Dessutom är maktfördelningen inte balanserad, vilket innebär att IMF och Världsbanken har möjlighet att föreslå villkor som ansökarländerna sannolikt inte skulle ha gått med på om maktfördelningen varit mer symmetrisk. Om man utgår från att skuldavskrivningar *per se* är en önskvärd politisk åtgärd och att länders suveränitet alltid ska värnas kan man således hävda att skuldavskrivningar visserligen bör förekomma men utan de villkor som ställs upp inom HIPC-initiativet.

6 Slutsatser

I den inledande delen av denna studie ställde jag frågan: Givet de två värdena suveränitet och jämlikhet, bör multilaterala skuldavskrivningar vara villkorliga? Svaret på denna fråga, som också inbegriper frågan om det villkorliga HIPC-initiativet bör användas, är tvådelat. HIPC-initiativet innebär onekligen att skuldyngda låginkomstländer måste förändra grundläggande politiska och ekonomiska institutioner. Givet att man utgår från värdet jämlikhet, som i denna studie är synonymt med en konstitutionell jämlikhet, är svaret att skuldavskrivningar bör vara villkorliga och att HIPC-initiativet bör användas. Initiativet kan ses som ett forum och ett verktyg för att sprida demokratiska och (marknads)liberala praktiker och värderingar. Om man däremot utgår från värdet suveränitet utifrån standardcivilisationskritiken är svaret att skuldavskrivningar inte bör vara villkorliga eftersom de villkor som förekommer undergräver låginkomstländers suveränitet när de tvingas reformera sina politiska och ekonomiska institutioner. Alltså är slutsatsen att HIPC-initiativet inte bör användas.

Jag anser dock att ett visst mått av ödmjukhet inför dessa slutsatser är på sin plats. Resultatet är kategoriskt, eftersom hela argumentationslinjen i analysen är kategorisk. Det är lätt att hävda att man inte kan bedöma politik på detta absoluta sätt och att det är för enkelt att hävda att jämlikhet och suveränitet är två goda ting som HIPC-initiativet inte klarar av att realisera samtidigt. Jag anser dock själv att resultatet har ett värde när det gäller att identifiera och demonstrera den problematik som finns inom ramarna för HIPC-initiativet.

Här är det också passande att knyta an till den mer övergripande teoretiska ansats som jag har kopplat till min studie och till på vilket sätt värdekonflikten kan säga något om det internationella systemet. Vilka regler gäller när stater interagerar med varandra på den internationella arenan? Vilka regler bör gälla? Även svaret på dessa frågor är tudelat. HIPC-initiativets kompatibilitet med Rawls konstitutionella jämlikhetstanke leder mig till att våga hävda att de finansiella institutionerna i mångt och mycket utgår från samma premisser som Rawls gör när de arbetar i de skuldyngda låginkomstländerna, nämligen att det liberala idealet har en universell räckvidd och att det finns sätt att organisera ekonomin och politiken som fungerar överallt. Den diskussion som kan härledas ur detta, och det principiellt intressanta som studien har att erbjuda, går ut på att om man anser att detta är den rätta vägen att gå, dvs. att västvärlden bör ha större befogenheter än utvecklingsländer, att demokrati är något som kan implementeras upp- och utifrån och att världen bör vara centrerad kring den liberala staten finns inte mycket övrigt att önska. Om man däremot är av uppfattningen att olika länder möter olika problematik, olika möjligheter, rätten att själva bestämma sin respektive utvecklingsstrategi och att demokrati är något som endast kan växa

fram från insidan, då kan man hävda att dessa informella regler bör förändras. Det konstruktiva imperativet som kan associeras med denna åsikt är att maktfördelningen mellan stater bör ses över och att partikularism snarare än universalism bör vara vägledande för internationellt utvecklingsarbete. Frågan om huruvida det internationella systemets regler bör ses över, kan således tänkas bero på om man anser att den typ av värdekonflikt som denna studie har belyst innebär ett problem eller inte.

Denna studie har koncentrerats runt problematiken om huruvida Heavily Indebted Poor Countries-initiativet bör användas eller inte. Jag har utelämnat problematiken om eventuella legitimitetsproblem som kan finnas inom organisationer såsom IMF och Världsbanken mer generellt, vid olika politiska och finansiella åtgärder och utvecklingsprojekt runtom i världen. En mer extensiv studie som tog avstamp i samma teoretiska diskussion och inriktade sig på att undersöka på vilket sätt IMF:s och Världsbanken skiljer mellan krisdrabbade låntagarländer i västvärlden respektive skuldyngda låginkomstländer skulle vara intressant att ta del av.

7 Referenser

Asiedu, Elizabeth (2003). Debt relief and institutional reform: a focus on Heavily Indebted Poor Countries
The Quarterly Review of Economics and Finance No 43 (2003) pp 614-626

Badersten, Björn (2006). *Normativ metod: att studera det önskvärda*.
Lund: Studentlitteratur

Best, Jaqueline (2006). "Civilizing through transparency: The International Monetary Fund", i Bowden, Brett och Seabrooke, Leonard (2006). *Global Standards of Market Civilization*. New York: Routledge

Birdsall, Nancy – Deese, Brian (2004). Beyond HIPC: Secure Sustainable Debt Relief for Poor Countries. *Center For Global Development: Working paper No 46, September 2004*

Boote, Anthony R – Thugge, Kamau (1997) *Debt Relief for Low-Income Countries. The HIPC-initiative*. Washington DC: International Monetary Fund Pamphlet Series

Bowden, Brett (2009). *The Empire of Civilization: The Evolution of an Imperial Idea*. Chicago: the University of Chicago Press.

Bowden, Brett (2002). Globalisation and the shifting "Standard of Civilization" in international society. *Refereed paper presented to the Jubilee conference of the Australian Political Science Association. Australian National University, October 2002*.

Bowden, Brett – Seabrooke, Leonard (2006). *The Global Standard of Market Civilization*. New York: Routledge

Buira, Ariel (2003). An Analysis of IMF Conditionality. Paper prepared for the XVI Technical Group Meeting of the Intergovernmental Group of 24. Port of Spain, Trinidad and Tobago. February 13-14, 2003

Chetu, Fantu (2006). Building and Supporting PRSP:s in Africa: what has worked so far? What needs changing?
Third World Quarterly, Vol 27, No 2 pp 355-376

Collste, Göran. (2004) Globaliseringens etik.

Tidningen Tvärsnitt No 4, 2004

Hanlon, Joseph (2006). Illegitimate Loans: Lenders, not borrowers, are responsible. *Third World Quarterly, Vol 27, No. 2, pp 211-226, 2006*

Harrison, Graham (2004). HIPC & the Architecture of Governance
Review of African Political Economy No 99:125-173

Helleiner, G. (2000). External Conditionality, Local Ownership and Development. In J. Freedman (ed.), *Transforming Development: Foreign Aid for a Changing World*. Toronto: Toronto University Press

Hermele, Kenneth (2005). Att bekämpa fattigdom. En kartläggning av Poverty Reduction Strategies. Forum Syd 2005.

Hopkinson, Neil. (1989). The Evolving World Debt Problem
(Wilton Park Papers, Conference Report 2-6 May 1989)

Fidler, David P.(2000). A Kinder, Gentler System of Capitulations? International Law, Structural Adjustment Policies, and the Standard of Liberal, Globalized Civilization.
Texas International Law Journal, Vol 35:387

Kamruzzaman, Palash (2009). Poverty Reduction Strategy Papers and the rhetoric of participation.
Development in Practise, Vol 19, No 1

Madakufamba, Munetsi (2001). NGOs Warn Rich Nations to Accelerate Debt Cancellation or Face Repudiation. *Review of African Political Economy Vol 28 No 87*

Mayr, Karin (2010). Optimal Deficit and Debt in the Prescense of Foreign Aid.
World Development Vol 38, No 1 pp 19-27, 2010

Nanda, Ved P (2006). The "Good Governance" Concept Revisited.
The Annals of the American Academy Vol 603, January 2006

Perkins, Dwight H, Radelet, Steven och Lindauer, David L (2006).
Economics of Development.
New York: W.W. Norton & Company

Pettifor, Ann (2000). Debt Cancellation, Lender responsibility & Poor Country Empowerment
Review of African Political Economy Vol 27, No 83

Rawls, John (1999). *Folkens rätt och åter till idén om offentligt förnuft*.

Göteborg: Daidalos

Rieffel, L. (2003). *Restructuring Sovereign Debt*.
Washington DC: The Brookings Institution

Rustomjee, C. (2005). Improving Southern Voice on the IMF Board: Quo Vadis Shareholders? I B. Carin & A. Wood (eds.) *Accountability of the International Monetary Fund*.
Burlington, VT(USA): Ashgate Publishing Company

Sachs, Jeffrey D. (2002). Resolving the Debt Crisis of Low-Income Countries. *Brookings Papers on Economic Activity. Vol 2002, No 1(2002) pp 257-286*
The Brookings Institution

Seabrooke, Leonard (2006). "Civilizing global capital markets: room to groove?", i Seabrooke, Leonard och Bowden, Brett (2006) *Global Standards of Market Civilization*. New York: Routledge

Seabrooke, Leonard (2007). Legitimacy Gaps in the World Economy: Explaining the Sources of the IMF's Legitimacy Crisis. *International Politics Vol 44, 2007 pp 250-268*

Singer, Peter (2002). *Praktisk etik*.
Stockholm: Thales

Tennsjö, Torbjörn (2000). *Grundbok i normativ etik*.
Stockholm: Thales

Villaroman, Neil G (2009). The Loss of Sovereignty: How International Debt Relief Mechanisms Undermine Economic Self-Determination. *Journal of Politics and Law, Vol 2, No 4, December 2009*

Vreeland, J.R. (2007). *The International Monetary Fund: Politics of Conditional Lending*. London och New York: Routledge

Woods, N. (2006). *The Globalizers: The IMF, the World Bank and Their Borrowers*. New York: Cornell University Press

(www.imf.org)
<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/hipc.htm>
Hämtad 10-04-17

(www.imf.org)
<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/pdf/hipc.pdf>
Hämtad 10-04-16

(www.imf.org|c)

<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/pdf/hipc.pdf>

Hämtad 10-04-16

(www.worldbank.org|a)

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTDEBTDEPT/0,,contentMDK:22326067~menuPK:4876220~pagePK:64166689~piPK:64166646~theSitePK:469043~isCURL:Y,00.html>

Hämtad 10-04-09

(www.ne.se|a)

<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/sok/suveranitet?type=NE>

Hämtad 10-05-10